

**ΘΡΑΚΗ, ΣΤΡΑΝΤΖΑ ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΡΟΔΟΠΗ –
ΤΟΠΟΙ ΣΥΝΥΠΑΡΞΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΩΝ ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΕΩΝ**

**Η ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΣΤΡΑΝΤΖΑ –ΤΟ ΒΟΥΝΟ ΤΩΝ ΠΕΛΑΡΓΩΝ,
ΤΩΝ ΑΝΑΣΤΕΝΑΡΗΔΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΣΥΝΟΡΩΝ
(MIROSLAV PENKOV ΚΑΙ ΚΑΡΚΑ ΚΑΣΑΒΟΒΑ)**

**Παναγιώτα Γιοβάνη
Γκέντσο Μπάνεβ (επιστημονικός υπεύθυνος)**

*Εθνικό και Καποδιστριακό
Πανεπιστήμιο Αθηνών*

*Ομιλία 2.
Τόπος διεξαγωγής: Κωστή – Μάλκο Τάρνοβο*

Η δεύτερη ομιλία της διαδρομής μας είναι αφιερωμένη στη Στράντζα και στις πιο απομακρυσμένες, άγριες και ελκυστικές, τρομακτικές και όμορφες, παραμεθόριες, ξένες, αλλά και «δικές μας», αγαπημένες περιοχές, ειδικά για τη Βουλγαρία, αλλά και έμμεσα για τις γειτονικές χώρες – Τουρκία και Ελλάδα.

Η διαδρομή ονομάζεται «Η λογοτεχνική Στράντζα –το βουνό των πελαργών, των αναστενάρηδων και των συνόρων». Η παρούσα ομιλία μας είναι εμπνευσμένη από δύο σύγχρονα αγγλικά ή αγγλοβουλγαρικά μυθιστορήματα. Γραμμένα στα αγγλικά, αλλά «βουλγαρικής προέλευσης», εφόσον οι συγγραφείς τους έχουν βουλγαρικές ρίζες, δηλαδή ο Miroslav Penkov και ο Karika Kasabova. Στο πνεύμα του τα βιβλία αυτά έχουν πανανθρώπινο χαρακτήρα, με έντονα βαλκανικά χρώματα. Ξεκινούν από τη Βουλγαρία, από τα σύνορά της, περνούν από τις γειτονικές χώρες και φτάνουν σε πανανθρώπινες διαστάσεις. Και τα δύο βιβλία έχουν μεταφραστεί στα ελληνικά και έχουν γνωρίσει την αναγνωστική επιτυχία.

Miroslav Penkov, *Το βουνό των πελαργών*

Το βιβλίο του Penkov *Stork Mountain* εκδίδεται το 2016 στα αγγλικά. Πολύ σύντομα εκδόθηκε στη Βουλγαρία σε εξουσιοδοτημένη μετάφραση από τον ίδιο τον Πένκοφ. Ο βουλγαρικός σχολιασμός του μυθιστορήματος αναφέρει ότι ο ήρωας είναι ένας Βούλγαρος μετανάστης στις Ηνωμένες Πολιτείες που αποφάσισε να επιστρέψει στην πατρίδα του λόγω της «μέτριας ζωής στην Αμερική». Επιστρέφει σπίτι αναζητώντας τον παππού του, ο οποίος διέκοψε κάθε επαφή με την οικογένεια πριν από τρία χρόνια. Αφού βρέθηκε στο όρος Στράντζα – σχεδόν στα βουλγαροτουρκικά σύνορα και κοντά στην Ελλάδα, ο ήρωας του Penkov βρίσκεται στον μαγικό κόσμο της όμορφης φύσης. Το χωριό βρίσκεται κοντά στα σύνορα των τριών χωρών, κέντρο παγανιστικών μυστηρίων, στο οποίο υπάρχει το πνεύμα των χριστιανών αγίων. Εκεί, μαύροι πελαργοί φωλιάζουν σε γιγάντιες βελανιδιές και κάθε άνοιξη, άνδρες και γυναίκες πυροσβέστες χορεύουν ξυπόλητοι στη χόβολη, ελπίζοντας να αναγεννήσουν τις ψυχές τους. Εδώ, στα βουνά, το αγόρι ξαναβρίσκει τον παππού του και ερωτεύεται μια όμορφη κοπέλα, αλλά με μουσουλμανική πίστη. Το κείμενο είναι συναρπαστικό, οι πίνακες και οι εικόνες είναι ζωντανές και οι άνθρωποι ξαναζούν το παρελθόν σε ένα αλλαγμένο παρόν.

Karika Kasabova, *Σύνορα*

Η συγγραφέας γεννήθηκε το 1973 στην πρωτεύουσα της σοβιετικής Βουλγαρίας και στις αρχές της δεκαετίας του '90 μετανάστευσε με την οικογένειά της. Σήμερα ζει στη Σκοτία. Έπειτα από τριάντα χρόνια γυρίζει στη memleket (όπως εξηγεί στα *Σύνορα*: meme – τουρκ.

στήθος, το μέρος που σε γαλουχεί), στην πατρίδα της και ταξιδεύει από την Κόκκινη Ριβιέρα των παιδικών της χρόνων στην Στράντζα, διασχίζοντας τη Θράκη, τη Ροδόπη και καταλήγοντας πάλι εκεί από όπου ξεκίνησε.

Αυτό που κατακλύζει την αφήγησή της είναι ο πόνος των ανθρώπων που έχουν βιαστεί ψυχικά και σωματικά από τις κάθε άλλο παρά νοητές γραμμές των συνόρων, στα εθνικά και εθνικιστικά τείχη ή συρματοπλέγματα. Αυτό που διδάσκεται ως ιστορική μνήμη στα σχολικά βιβλία σήμερα είναι οι ζωές ανθρώπων που στο ταξίδι της στο Τριεθνές της αφηγούνται την ιστορία τους. Όπως η γυναίκα που ξεριζώθηκε από τον τόπο της με τις ανταλλαγές πληθυσμών του '89 από τη Βουλγαρία στην Τουρκία, και είχε θάψει στην αυλή της βάζα με γλυκό του κουταλιού με την ελπίδα ότι θα κατάφερνε να γυρίσει.

Για την Κόκκινη Ριβιέρα θα γράψει: «από το ξεκίνημά της τη δεκαετία του '60 ήταν μια ανθρώπινη αγορά όπου η μεγαλύτερη προσφορά αφορούσε την ελευθερία ... και το μεγαλύτερο τίμημα που μπορούσες να πληρώσεις ήταν η ζωή σου» [σ 39]. Η αλλιώς ειπωμένο, ήταν οι νότιες παραλίες της χώρας όπου παραθέρριζαν οι φυλακισμένοι της σοσιαλιστικής τρομοκρατίας.

Οι ιστορίες της αφορούν Βούλγαρους, Έλληνες και Τούρκους – τρεις λαούς με περισσότερα κοινά παρά διαφορές, που ξέρουν να ζουν μονιασμένοι χωρίς τις ταμπέλες της κρατικής μηχανής. Η ιστορία της Αϊσέ και του Αχμέτ είναι μία απόδειξη ότι για πολιτικές σκοπιμότητες οι ανθρώπινες ψυχές θυσιάζονται και αποκατάσταση δεν υπάρχει. Και τα δύο παιδιά ήταν Βούλγαροι Μουσουλμάνοι που με τις οικογένειές τους αναγκάστηκαν να φύγουν και να ζήσουν πια μόνιμα στην Τουρκία.

Η Κάγκα Κασάμποβα έρχεται να τους γνωρίσει τυχαία όταν είχε περάσει τα τότε απόρθητα σύνορα της Στράντζας, το κlyον το ηλεκτροφόρο συρματοπλέγμα που πλέον η πόρτα του ήταν ξεκλείδωτη, και από την παραμεθόρια πόλη Σβίλενγκραντ είχε βρεθεί στην τουρκική Εντινρέ. Τότε άκουσε την εξομολόγηση του σαραντάχρονου Αχμέτ για τη Βουλγαρία, την οποία είχε να επισκεφτεί τριάντα χρόνια: «Εμένα πάντως μου λείπει ακόμα. Έστω κι αν στη Βουλγαρία με φωνάζουν Τούρκο και στην Τουρκία Βούλγαρο. Τελικά τι είμαι, πες μου εσύ!» [σ. 163].

Αυτή η πικρή ομολογία, η αμφισβήτηση της ταυτότητας και του ίδιου του εαυτού επαληθεύεται σε πολλές ιστορικές συγκυρίες με μετακίνηση, ανταλλαγή ή διωγμό πληθυσμών, όπως ήταν οι Έλληνες που αναγκάστηκαν από τη Σμύρνη και τη Μικρά Ασία στην Ελλάδα και άλλα παραδείγματα.

Η Αϊσέ είναι επίσης τραγική πρωταγωνίστρια της συλλογικής μας ιστορίας, γιατί από τις πρώτες μέρες στη νέα της πατρίδα δεν ξαναμίλησε ποτέ βουλγαρικά. Όπως μας λέει η Κασάμποβα «*Η Αϊσέ και οι αδελφές της δε μιλούσαν τουρκικά. Ανακάλυψαν πως ήταν Τουρκάλες όταν η αστυνομία χτύπησε την πόρτα τους*» [σ. 168].

Η συλλογική ιστορία είναι κοινή και είναι δική μας, γιατί εμείς είμαστε οι πρόσφυγες και οι μετανάστες που από το ανατολικό μπλοκ προσπαθούσαν να περάσουν στην Ασία πριν την πτώση του Τείχους του Βερολίνου, τώρα είμαστε εμείς οι πρόσφυγες και οι μετανάστες της Συρίας που προσπαθούν να περάσουν στην Ευρώπη. Αλλά και αύριο πάλι εμείς θα είμαστε. *Οι διάδρομοι δεν αλλάζουν, παραμένουν ίδιοι. Έχει αλλάξει μόνο η κατεύθυνση του ταξιδιού* [σ. 198].

Βιβλιογραφία:

Kassabova, Karika, *Border: a journey to the edge of Europe*, Greywolf 2017

Касабова, Капка. *Граница*, прев. Невена Дишлиева-Кръстева, изд. Жанет 45, 2017

Κασσάμποβα, Κάπκα. *Σύνορα - ανθρώπινες ιστορίες από την άκρη των Βαλκανίων*, μτφ. Γιάννης Καστανάρης, Αθήνα: Οξύ. 2020

Penkov Miroslav, *Stork Mountain*. London: Hodder & Stoughton General Division, 2016

Пенков Мирослав. *Щъркелите и планината*, София: Сиела, 2016

Πένκοφ Μιροσλάβ. *Το Βουνό των Πελαργών*, μτφ. Άκης Παπαντώνης, Αθήνα: Αντίποδες, 2018